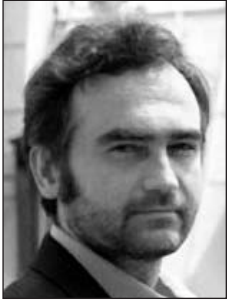

NOTE INUTILE

Mai '68 și liberalismul socialist

BOGDAN CĂLINESCU

Ce a rămas din mai '68?

Am așteptat cronică din luna iunie pentru a scrie despre evenimentele ce s-au petrecut în mai 1968. Am vrut mai întâi să urmăresc manifestațiile mediatică din Franța. Nu am fost dezamăgit. Majoritatea emisiunilor au fost dedicate „Revoluției”, „sacrificiului” tinerilor de atunci, grevelor din uzine și fabrici... De altfel, nu din întâmplare, unul dintre principalii „experti” invitați pe platouri a fost Olivier Besancenot, liderul partidului „Liga Comunistă Revoluționară” (LCR). El a fost cel care a exaltat spiritul revoluționar anticapitalist al acelor zile din mai și nevoia de schimbare violentă a societății. Fără nici o rezervă și cu tot patosul unui june de 28 de ani, Besancenot a refăcut evenimentele din mai '68 cu ingredientele ideologice marxiste și che guevariste. Să nu credeți că ziaristii care l-au invitat au îndrăznit să critice sau să exprime cel mai mic dubiu... Nu, de Besancenot nu se atinge niciunul, el e simbolul unei noi societăți „mai juste și mai drepte”.

Evident că aceste comemorări nu au pomenit și „cealaltă față” a evenimentelor. De exemplu, faptul că „revoluția” anticapitalistă începe într-un moment în care Franța cunoștea o creștere economică deosebită (peste 5% pe an), un șomaj practic inexistent (în jur de

400.000 de persoane față de peste 2 milioane în anii 80) și transformări științifice și tehnice fără precedent. De asemenea, ar fi fost bine să se amintească că tinerii ce se agitău pe baricade erau din familii bune, burgheze (*des gosses de riches*) ce nu sufereau de lipsuri... Revolta lor era dirijată împotriva societății de consum, rîvnită de cei din Est ce sufereau de jugul comunist. Sau că pe 30 mai 1968, peste un milion de persoane au manifestat pentru restaurarea ordinii publice. Nu s-a făcut aluzie la faptul că practic în aceeași perioadă, la Praga, începea adevărata Revoluție pentru libertate, împotriva dictaturii comuniste și a economiei de tip marxist.

Din masa de cărți ce au apărut cu ocazia acestor evenimente, am reținut două, prezentate discret în librării: „Liquidier mai '68?” sub conducerea lui Chantal Delsol și Mathieu Grimpert, la editura Presses de la Renaissance și „Des barricades ou des réformes?” de Alain Griotteray, la editura Alphonse-Jean-Paul Bertrand. Prima carte, colectivă, tratează practic toate subiectele legate de mai '68. Am remarcat mai ales eseul lui Jean Sévillia consacrat „asasinării moralei”, cel al lui Antoine-Joseph Assaf despre „sinistrul Jean-Paul Sartre”. Paginile profesorului Caccamo despre măsurile economice luate la urgență de guvernul de atunci sau cele ale lui Jacques Garello consacrate „mortii” universității franceze merită atenție. Am fost foarte sensibil la lectura a două capitole ce exprimau sentimentele celor care urmăreau evenimentele de dincolo de cortina de fier. Ilios Yannakakis povestește mirarea celor de la Praga aflînd că revolta din Paris e anticapitalistă, iar Joanna Nowicki – ce se află în Polonia – descrie cu mult har și ironie „l'insoutenable légèreté des soixante-huitards”... Deși inegală, cartea e indispensabilă celor care vor să afle ce s-a întîmplat în acele zile.

A doua carte e de fapt reeditarea și actualizarea volumului apărut imediat după eveni-

mente din mai '68 ce conținea discursul deputatului Alain Griotteray ținut în luna iunie în fața membrilor Partidului Republican și Independent. Discursul era de fapt o analiză – la cald – a ceea ce se petrecuse cu doar cîteva săptămîni în urmă. Interpretarea fondatorului revistei „Le Figaro Magazine” e de o luciditate rară și fără concesii la adresa lui de Gaulle sau diversilor miniștri. Însă, reamintește Griotteray, manifestații au cîștigat atunci. Societatea de astăzi e așa cum au dorit-o: amorală, semidictă și ideologică. Doar capitalismul și democrația au putut-o menține pe linia de plutire.

Pentru ziarul *Le Monde* (din 25 aprilie), „La pensée anti-Mai '68 s'épuise”. Cele două volume pomenite dovedesc că ziarul se înșeală și astăzi, 40 de ani mai tîrziu...

Se moare de foame în lume

Stînga și „tiermondistii” au sărit imediat pe ocazie. În 2008 se moare de foame în lume! Criza materiilor prime și mai ales a grîului au permis agitatorilor de serviciu să acuze imediat speculația, liberalismul și țările occidentale, în special Statele Unite. Acestea din urmă fiind invocate frecvent ca principala cauză a tuturor catastrofelor ce se produc pe glob.

E adevărat că sînt țări care au probleme alimentare foarte grave ce s-au exacerbă odată cu criza recentă. Dar care sînt aceste țări unde încă se moare de foame sau se suferă de malnutriție? E vorba de Coreea de Nord, Zimbabwe, Republica Congo, Guinea Bisau, Burundi, Republica Centrafricană, Rwanda, Haiti, Somalia sau Birmania. Oare ce legătură au aceste țări cu liberalismul sau cu democrația capitalistă? Un elev de liceu puțin citit știe foarte bine că principalele cauze ale penuriilor în aceste state sînt interne: instabilitatea politică, dictatura, războiul civil, economia de tip socialist, corupția, delapidarea ajutoarelor

(sute de milioane de dolari „dispăruți” în conturile din bancă ale dictatorilor). Zimbabwe, spre exemplu, a devenit independent în 1980, însă primele măsuri luate de dictatorul Mugabe au fost să alunge fermierii albi și să transforme agricultura într-o enormă cooperativă de producție. În Congo, unde trei sferturi din populația de 62 de milioane suferă de malnutriție, de la mijlocul anilor '90, se desfășoară un război civil la care participă 8 state vecine. În Angola, Somalia, Etiopia sînt conflicte interne, Somalia nemaiaivînd guvern național de 17 ani.

Cauze ce nu sînt recunoscute de aceste țări, ele preferînd să acuze Occidentul. Cu ajutorul de „pret” al intelectualilor de serviciu.

Delanoë și liberalismul

„Sînt liberal și socialistii trebuie să accepte liberalismul”, a declarat Bertrand Delanoë, primarul Parisului. O afirmație provocatoare ce a declanșat proteste în rîndurile, bineînțeles, socialistilor, dar și ale liberalilor. Majoritatea intelectualilor ce se reclamă din curentul liberal au criticat primarul acuzîndu-l de „pervertirea ideilor liberale”. Nu împărtășesc deloc aceste acuzații. Prefer un om politic avînd curajul să ia o poziție clară și să invoce o idee tabu în Franța. Chirac spunea că „liberalismul e noul comunism”, iar Sarkozy a refuzat încă din campania electorală de anul trecut să justifice cea mai mică măsură economică liberală. „Nu mă număr printre cei care cînd se scoală dimineața se gîndesc la Hayek sau la Friedman”, repeta candidatul Sarkozy atunci cînd era întrebă dacă e liberal sau nu. Răspunsul e abil, de om politic. Și Delanoë e un politician, însă a avut cel puțin meritul să lanseze o dezbatere în jurul termenului „liberalism”. Felul în care va practica liberalismul – dacă îl va aplica – e o altă poveste. „Praxisul” marxist ne va da răspunsul.

Iunie 2008

CAPRICORN

La coadă

OVIDIU PECICAN

Nimic din frumoasele castele de la Helsingor – tîrzi și decente – nu te mai poate duce cu gîndul la lumea tenebroasă în care prințul introspectiv ale cărui urme se regăsesc abia într-o legendă nordică și prin Saxo Grammaticus (Amled, prinsen af Jylland/ Hamlet, prinț de Jutlanda, fiul lui Orvendel și Gerud) și-a trăit viața printre dune. Oricum, Shakespeare intuiește, se pare, mai bine atmosfera putredei Danii – pe care unii autori medievali o numeau, printr-o fertilă confuzie, Dacia! – decît o lasă să se întrevadă nisipurile suflate de vînturile reci ale Septentrionului și mările turnuri sumbre de citadele medievale, de vreme ce o sugerează cu inegalabilă forță în faimoasa întrebare infinitivă ce particularizează profilul tînarului blond printre atîtea alte siluete ale teatrului elisabetan.

Din „A fi sau a nu fi” unii filosofi au luat interogația referitoare la existență, ajungînd pînă la *Dasein*-uri complicate, pe cît de păsărești, pe atît de prestigioase, alții s-au oprit la problematica statutului realității, iar un compatriot tîrziu al legendarului fiu regal măcinat de îndoieli a stăruit asupra lui „sau”. *Enten eller*, sintagmă a cărei traducere în română anulează diferența între primul și al doilea ori, păstrată încă de traducerea în engleză (*Either/Or*), punînd perfect în oglindă netremurătoare vocabula în atenție (și asta în ambele traduceri posibile: *Sau, Sau* și, respectiv, *Ori, Ori*), apare, în această cheie, ca un simplu ecou și un complicat comentariu al retoricii hamletiene. Și, în felul său, Kierkegaard a fost un hamletian, căci, aidoma predecesorului, și el a fost chinat de îndoieli, și în cazul lui relația cu cei doi tați (cel ceresc și cel terestru) s-a dovedit, simultan, formativă și mortificantă; ceea ce duce aproape firesc la tipologia oedipiană, legînd îndoielele modernității filosofice, la un capăt, de problematica războiului troian, de Sofocle și de helladica Theba, iar la celălalt, de barbișonul doctorului Freud și de cazuistica dezvoltată de bancherul Franz Kafka în scrisoarea adresată părintelui său.

Cam atît despre originalitatea filosofiei moderne în Occident, unde, oricîte nuanțe subiective proprii ai adăuga, scenariul se dezvăluie ca fiind unic, fie și cu diferențe de parcurs. Încă și mai interesant, însă, este să constăți că un asemenea caz, care ajunge la

literatură venind dinspre istorie și legendă, nu este deloc singular în tradiția gîndirii Vechiului Continent. Și în secolul al XX-lea, măcar că romantismul cu deschiderile lui către arta dramatică, histrionism și trîncăneală superioară apăsese deja, istoria oferă noi exemple din aceeași stirpe. Cazul memorabil rămîne, probabil, legat de spațiul german – unde gîndirea speculativă înfloresce fără complexe –, căci aici nici literații nu sînt de ici, de colo. Dintre toți cioplitorii de cuvinte, cea mai importantă carieră filosofică pare să o fi făcut bardul oracular Hölderlin. Delirurile lui ce combină ruperea zăgazurilor minții cu un cult pentru Hellada – a fost surprins îmbrățișînd statui reproduse după modele antice celebre într-un parc francez ținînd de conacul unde castelana îi reținuse întreaga înflăcărare, vorbind pietrelor sculptate și compunînd, mai apoi, ode în onoarea spiritului grec. ...Tot pseudonim, precum Kierkegaard (și Nietzsche din ultima perioadă de creație), ceea ce, iarăși, arată cum se lansează o modă filosofică, în ce fel se produce alinierea spiritelor afine către o dramatizare a vocilor interioare menită scenei virtuale care este societatea, sau cum Hamlet a ajuns un model devorator pentru unii dintre marii meșteri ai celei mai raționale discipline a minții, filosofia. Hölderlin a devenit, astfel, încă de la Nietzsche, dar și fiindcă fusese coleg de cameră și prieten cu Hegel și Schelling, în vremea uceniciei lor cărturărești comune, aproape un ideal; un idealizat, în orice caz. Așa

îl înscenează, cel puțin, opera somptuoasă și barocă a lui Heidegger, ale cărui imersiuni încep, nu o singură dată, de la un crîmpei de vers sau o strofă hîlderliniană. Să te mai miri, atunci, că amestecul de filologie clasică, de zicere pe dos, de vorbire amerindiană, „desfăcută” – de tipul unor concepte (aici inventez și, iertare, parodiez, desigur) precum „așezarea-în-de-sine” ori „ființarea-ca-dat-polimorf” – aduce, văzută de un spirit care își păstrează intacte luciditatea și umorul, priza la pămînt și buna dispoziție (din aplecare mic-burgheză, poate), drept gargară, emfazare a discursului, ba chiar parafrază ori reinventare a bolborosei lui Hölderlin?!

Ar rezulta, de aici, că Blaga al nostru avea, totuși, destul de multă dreptate, observînd că stilul gîndirii e mai important decît conținuturile acesteia. La urma urmei, cu toată tropăiala sa mărunță, altminteri captivantă, pentru cei ce intră în joc, respectîndu-i regula, *Sein und Zeit* (și celelalte „n” volume ale gînditorului german pe care azi îl citim fără opreliști datorită iubirii perseverente pe care i-a păstrat-o Hannah Arendt) apare ca o revenire de interogații presocratice și socratice într-o zicere solemnă ce amintește de tabietul scriitoricesc al lui Gérard de Nerval din *Aurélia ou le rêve et la vie*. Desigur, în felul lui, și Blaga parafraza. Ceea ce mai arată o dată că și filosofii stau la coadă, unul după altul, preluînd ticuri, comportamente și probleme fără a-și face prea multe gînduri din afîta lucru.